

[4] Сертифікація і метрологія, оцінка відповідності має бути максимально наближена до стандартів ЄС.

Стосовно державної допомоги та державних закупівель, то упровадження регулювання відповідно до євро директив сприятиме підвищенню прозорості процесів прийняття рішень. Разом з тим імплементація відповідних Директив ЄС у національне правове поле має враховувати множинність законодавства України про держзакупівлі та особливості реалізації європейських норм у цій сфері. Застереження, які мають врахувати вітчизняні суб'єкти господарювання (відсутність досвіду міжнародних тендерів, незнання законодавства та судової практики ЄС, мовні бар'єри, конкурентоспроможність іноземних суб'єктів господарювання) дозволить знизити ступінь ризиків та відкриє доступ на ринки держзакупівель країн ЄС. Україна мусить знати: альтернативи інтеграції в європейський ринок держзакупівлі для неї немає.

Таким чином, можливості інтеграції у європейський торговельний простір можуть бути реалізовані тільки за умов вдосконалення інституційного середовища у сфері технічного регулювання, дотримання санітарних, фіто санітарних та екологічних вимог. Імплементація відповідного законодавства у строки 2 – 3 – 5 – 7 років передбачена Угодою про асоціацію України з ЄС потребуватиме акумуляції значних коштів.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Оцінка впливу Угоди про асоціацію / ЗВТ між Україною та ЄС на економіку України: наукова доповідь / за ред. В. М. Геєця, Т. О. Осташко, Шинкарук Л. В.; НАН України, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України».* – К., 2014. – 102 с.

2. *Офіційний сайт Кабінету Міністрів України / Режим доступу: http://me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/category/main?cat_id=223315&cat_id=223314.*

3. *Угода про Асоціацію з ЄС. Що зміниться? / Режим доступу: <[http://texty.org.ua/article/editorial/read/48584/Ugoda pro Asociaciju z jes sho zminytsya](http://texty.org.ua/article/editorial/read/48584/Ugoda%20pro%20Asociaciju%20z%20jes%20sho%20zminytsya).*

4. *Шумило О. Зона вільної торгівлі: крок назустріч ЄС? / Режим доступу: <<http://old.icps.com.ua/files/articles/47/14/Shumylo%20in%20ZN.pdf>.*

ЄВГЕНІЙ КУРИЛЯК

МЕТОДОЛОГІЧНА КОНЦЕПЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ КЛАСТЕРНИХ ФОРМ ВИРОБНИЦТВА У ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Дослідження кластеризації має пов'язуватися з генезисом цих процесів, тобто із зародженням найпростіших форм і наступним їх розвитком. Відтак, близько трьох десятиліть тому виникла потреба у створенні локальних виробничих систем, спроможних активізувати використання конкурентних переваг окремих територій. Як відзначають європейські дослідники, на початках створення територіальних об'єднань не було мети «створення кластерів» (“the creation of clusters”) ¹¹. Йшлося про нову регіональну політику, орієнтовану на пошук механізмів стимулювання інновацій і досягнення територіальної конкурентоспроможності.

¹¹ The concept of clusters and cluster policies and their role for competitiveness and innovation: Main statistical results and lessons learned. Commission Staff Working Documentb SEC (2008) 2637. – P. 7. .- [Electronic resource]. – Available from: http://www.clusterplattform.at/fileadmin/user_upload/clusterbibliothek/445_Concept_of_Clusters_and_Cluster_Policies.pdf.

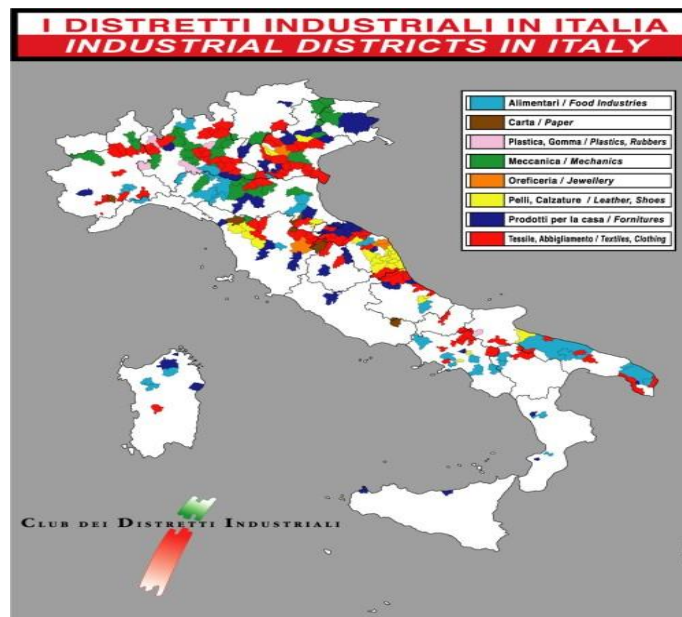

Рис. 1. Індустріальні округи Італії¹²

Термінологічно на початковому етапі процесу кластеризації позначалися поняттям «локальні виробничі системи». Прообразом кластерних структур вважаються «індустріальні округи», які виникли у італійському регіоні Емілія Романія і згодом стали відомими як в Італії, так і в усьому світі. Детальний аналіз цієї системи здійснено науковцями Массачусетського технологічного інституту М. Піоре і Ч. Сабелем¹³. Особливе значення італійського досвіду полягало в тому, що він довів можливості малих фірм вести конкурентоспроможний бізнес на світовому ринку та успішно вирішувати проблеми безробіття. За даними С. Соколенка, в Італії налічується 260 «індустріальних округів», у роботі яких бере участь більше як 80 тис. підприємств з чисельністю працюючих понад 800 тис. За ширшими оцінками, що включають розташовані на територіях індустріальних округів пов'язані з ними фірми, у тому числі й сфери послуг, в мережі функціонують 1,2 тис. малих і середніх підприємств, що надають робочі місця від 4 до 6 млн. чоловік¹⁴.

Поширення локальних виробничих систем у глобальній економіці викликало потребу введення для них певного термінологічного визначення. Це завдання вдало виконав М. Портер, який у монографії «Конкурентні переваги націй» вперше почав вживати поняття «кластер»¹⁵. Як було показано вище, М. Портер вкладав у зміст цього терміну об'єднання підприємств за територіальними і ринковими інтересами, що потребує нині різного роду уточнень. Проте, вони можуть бути відображенні використанням нових форм, адекватних новому змісту локальних виробничих процесів та їх диференціацією.

Досліджуючи кластерні форми організації виробництва, треба виходити з філософських трактувань форми і змісту. У такому підході основоположним є розуміння форми як впорядкованого змісту, його внутрішнього зв'язку і порядку. Через побудову форм стає можливим реалізувати економічні знання про суть процесів. Вирішуючи різні завдання,

¹² Distretti Industrial in Italia 2013 [Електронний ресурс] / Режим доступу: https://www.google.com.ua/search?q=distretti+industriali+in+italy+2013&biw=1366&bih=624&tbn=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ei=8G7gVL-WCcTUao_KgcgH&ved=0CD4QsAQ&dpr=1#imgdii=&imgrc=y1ZvRpY6XztsEM%253A%3BC9U3DKtebFr63M%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.impresalavoro.eu%252Fwp-content%252Fdistretti-industriali.jpg%3Bhttp%253A%252F%252Ffrifondazionecomunistatadino.blogspot.com%252F2013%252F05%252Fdistretti-industriali-chi-vince-e-chi.html%3B500%3B658.

¹³ Piore M. The Second Industrial Divide: Possibilities For Prosperity / Michael Piore, Charles Sabel // Basic Books, Inc. 1984.

¹⁴ Соколенко С. Кластери у глобальній економіці. – К.: Логос, 2004ю – С. 209.

¹⁵ Competitive Advantage of Nations. – New York: Free Press, 1990 (2nd. ed. – New York: Free Press, 1998. – 896 p.

менеджери і економісти створюють форми, що є свого роду конструкціями, які забезпечують ефективне досягнення мети виробничої діяльності.

Зосередження дослідження на кластерних формах організації виробництва дозволяє також глибше розкрити змістовну складову процесів кластеризації. Це досягається завдяки тому, що форма як «зовнішній тривимірний контурний вигляд чи конфігурація певної речі»¹⁶ несе на собі відбиток багатьох елементів суті явища. Відносно кластерів через форми значною мірою проглядаються еволюційні, територіальні, секторальні, якісні та інші процеси, що відносяться до змісту явищ.

Значення форм у дослідженнях кластерних систем варто розглядати як головний засіб реалізації мети, для досягнення якої здійснюється їх вибір і розвиток. Нині у цьому відношенні особливого значення набирає пошук нових форм, що спроможні становити ефективний інструмент мобілізації та стимулювання членів мережевого об'єднання до інноваційної діяльності, розвитку малого і середнього бізнесу, вироблення спільної виробничої та ринкової політики.

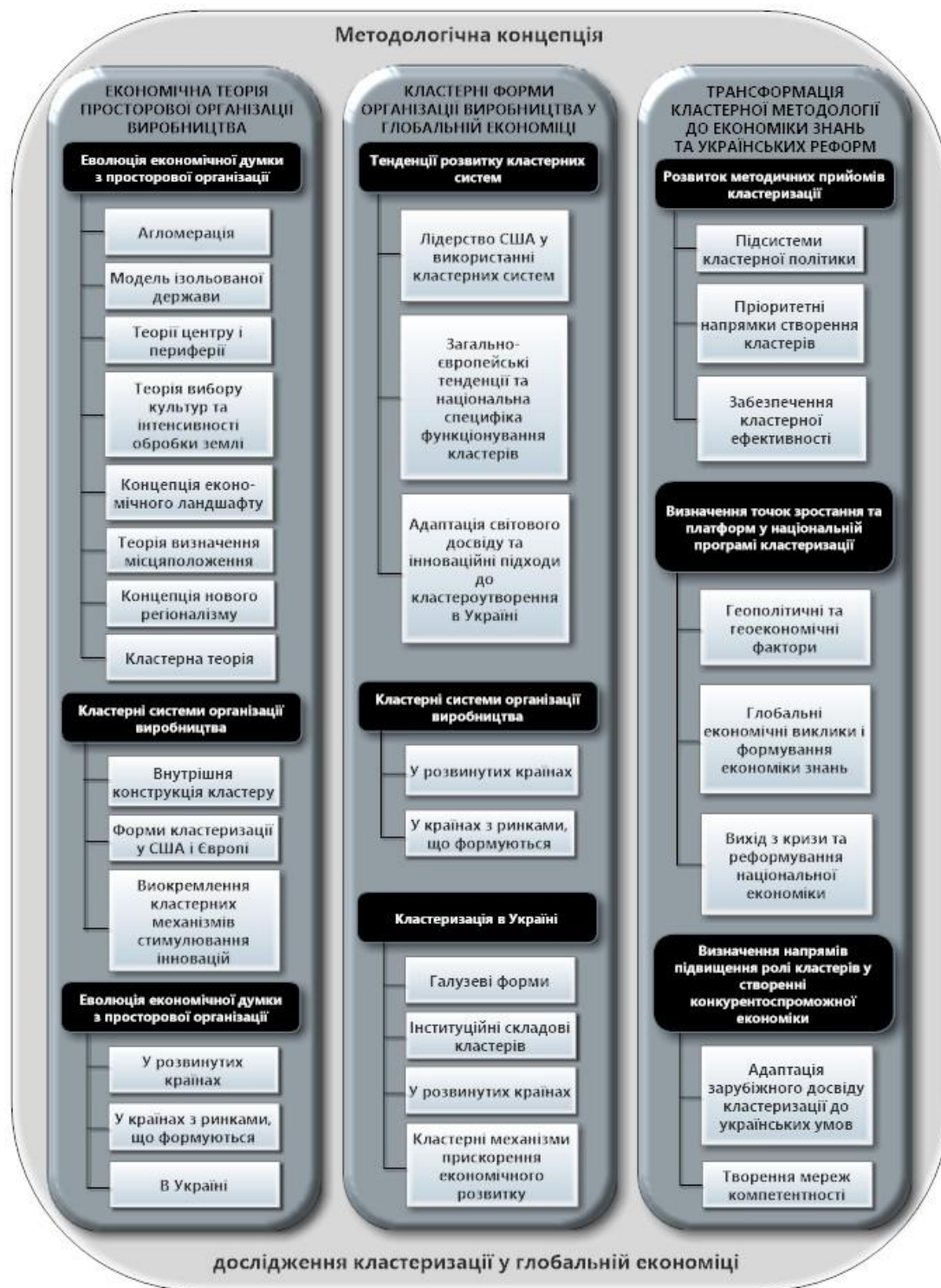
Розвиток кластерних форм у методологічному аспекті потребує ув'язки з сучасною концепцією орієнтації мережевих об'єднань на широке коло завдань. У Європейському Союзі вони організують відкриті арени інновацій, створюють вузли міжнародних мереж і платформ для вирішення соціальних проблем і задоволення попиту населення. Це характеризує кластери як об'єднання, що приймають на себе функції центральних і місцевих органів влади.

Розуміння економічної природи кластерних форм організації виробництва є основою вироблення методологічної концепції дослідження кластеризації у глобальній економіці (рис 1). Вона має складатися з трьох блоків: розвитку економічної теорії просторової організації виробництва; аналізу системи кластерних форм організації виробництва у глобальній економіці; і трансформації кластерної методології до економіки знань і українських реформ. Таким чином дослідження забезпечить теоретичне обґрунтування процесів створення локальних виробничих систем та виокремлення тенденцій їх прояву у найбільш розвинутій частині глобальної економіки – євроатлантичному просторі. Логічно отримані результати стануть основою визначення напрямків включення зарубіжного досвіду до потреб реформування економіки України.

З огляду на сучасні теоретичні підходи до розвитку локальних виробничих систем та пов'язуючи їх з генезисом зародження і розвитку процесів кластеризації як основи нової регіональної політики, орієнтованої на пошук механізмів стимулювання інновацій і досягнення територіальної конкурентоспроможності, у дисертації розроблена логіко-структурна схема дослідження (рис. 2.). Вона ґрунтується на філософському розумінні форми як впорядкованого змісту, його внутрішнього зв'язку і порядку. Це дало можливість розкрити еволюційні, територіальні, секторальні, якісні та інші процеси, що мають реалізовуватися в рамках економічної політики, орієнтованої на проведення радикальних реформ.

Природно, що у дослідженні мають бути визначені обмеження, що впливають з прикладної частини мети, визначеної в дисертації. У теоретичній площині з цих позицій важливим є розуміння еволюції економічної думки з просторової організації, виокремлення кластерних систем організації виробництва у розвинутих економіках і формування кластерної політики в методологічному плані.

¹⁶ Форма {Електронний ресурс} / Режим доступу:
<http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0>

Аналітичні дослідження кластерних форм організації виробництва у глобальній економіці мають враховувати те, що останні, попри коротку історію свого застосування, все-таки набули великого поширення у розвинутих економіках і поширюються на країни з ринками, що формуються. Це дозволило накопичити певний позитивний досвід, який доцільно використовувати при розробці економічної політики і практики. З огляду на доцільність виокремлення кращого досвіду аналітичні дослідження мають носити бенчмаркінговий характер. Такий підхід реалізується виокремленням тенденцій розвитку кластеризації, поглибленим вивченням механізмів функціонування кластерів лідерського типу і української практики.

Отримання нового науково-практичного результату – головний блок дослідження. Він безпосередньо пов'язаний із загальнотеоретичними і аналітичними частинами дисертаційної роботи і визначає рамкові межі рекомендацій. Розвиток теоретичних положень кластеризації і аналітична частина роботи здійснюється насамперед у напрямку створення науково-інформаційної бази обґрунтування системи методів формування економічної політики у сфері кластеризації. Конкретизація методологічних положень для потреб економіки України здійснена у проривних напрямках проведення реформ. Відповідно до мети і завдань дисертації нами обрані дві проблеми: визначення точок зростання і платформ у національній програмі кластеризації та обґрунтування напрямків підвищення ролі кластерів у переході України до економіки знань.

Дослідження форм кластеризації, як кожна наукова робота, потребує системного підходу. Це – основа досягнення мети. Проте, кластерна проблематика має своєю особливістю те, що як у Європейському Союзі, США, так і в Україні відсутній статистичний облік у розрізі кластерів. Такий стан інформаційного забезпечення спонукає до ширшого використання узагальнень, що здійснюються державними, приватними та науковими організаціями. Ці узагальнення мають доповнюватися особистими узагальненнями, що здійснюються шляхом накопичення інформації по окремих кластерах.

В економічних дослідженнях частіше керуються тими рисами системи, наповнення якої складається з комплексу елементів, що взаємодіють між собою і спроможні як посилювати, так і гальмувати розвиток. Варто послатися на А. Гальчинського, який вважає, що «система – це внутрішньо організована структура – система систем, що виступає як засіб досягнення певної (системної) мети, має специфічні механізми самозбереження і енергію саморозвитку, підпорядковується власній логіці історизму та іманентним законам»¹⁷.

У рамках системного підходу мають застосовуватися методи, що можуть бути достатніми для вирішення завдань дисертації. У дослідженнях кластерів виправдали себе такі методи як історико-логічний, аналізу і синтезу, порівнянь, картографічний. Вони дають необхідні результати і в дослідженні кластерних форм, хоча ними не можна обмежувати науковий пошук. Для досягнення мети дисертаційного дослідження доцільно використовувати статистичні прийоми групування, класифікації, графічного зображення, синтезу і вибірки та абстрактно-логічний.

МАКСИМ КУРИЛЯК

РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ТА ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ЙОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Останніми роками відбуваються процеси зростання зацікавленості до людського капіталу та його якості у дослідженнях впливу наукоємних виробництв на нерівномірність регіонального розвитку. В економічній літературі поширена концепція відносно того, що конкурентоспроможність регіонів визначається їх більшою здатністю до залучення якісного людського капіталу [1; 2]. Ця концепція обґрунтовується тим, що важливість виробництва заснованого на знаннях і креативності та людського капіталу сьогодні грає ключову роль у регіональній політиці і плануванні у багатьох розвинутих капіталістичних суспільствах [3]. Проте, варто зауважити, що дослідники при цьому враховують переважно тенденції, які притаманні для економіки великих міст. Зрозуміло, що при такому теоретико-методологічному підході поза сферою досліджень залишаються маленькі міста та територіальні утворення, розвиток яких має свої особливості. В наслідок такого підходу сформувалася певна теоретична асиметрія, що гальмує формування цілісної концепції для розробки регіональної політики.

¹⁷ Гальчинський А. С. Економічна методологія. Логіка оновлення: Курс лекцій / А. С. Гальчинський. – К.: «Адеф-Україна», 2010. – С. 99.